

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ДЛЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ФОРМАЛЬНИЙ ТА НЕФОРМАЛЬНИЙ СЕГМЕНТ

CONTINUING EDUCATION FOR THE INTELLECTUAL ECONOMY: A FORMAL AND INFORMAL SEGMENT

Ушенко Н.В.

доктор економічних наук, професор кафедри економіки,
Національний авіаційний університет

У статті охарактеризовано базис функціонування інтелектуальної економіки. Представлено концептуальні положення інтелектуалізації у відтворенні людського капіталу на макрорівні. Акцентовано увагу на ролі та взаємозв'язку форм неперервної освіти у контексті сучасних запитів кадрового забезпечення інтелектуальної економіки. Узагальнено ключові компетенції для сучасності з позицій загальноєвропейської освітньої політики, роботодавців та вчених. Визначено тенденції функціонування формальної та неформальної освіти як сегментів національного ринку освітніх послуг.

Ключові слова: інтелектуальна економіка, неперервна освіта, формальна освіта, неформальна освіта, інновації, людський капітал, інтелектуалізація, капіталізація.

В статье охарактеризовано базис функционирования интеллектуальной экономики. Представлены концептуальные положения интеллектуализации в воспроизводстве человеческого капитала на макроуровне. Акцентировано внимание на роли и взаимосвязи форм непрерывного образования в контексте современного запроса кадрового обеспечения интеллектуальной экономики. Обобщены ключевые компетенции для современности с позиций общеевропейской образовательной политики, работодателей и ученых. Определены тенденции функционирования формального и неформального образования как сегментов национального рынка образовательных услуг.

Ключевые слова: интеллектуальная экономика, непрерывное образование, формальное образование, неформальное образование, инновации, человеческий капитал, интеллектуализация, капитализация.

The article describes the basis of functioning of the intellectual economy. The conceptual provisions of intellectualization in the reproduction of human capital at the macro level are presented. The emphasis is placed on the role and interconnection of forms of continuing education in the context of the current demands of staffing of the intellectual economy. General key competencies for today from the standpoint of European education policy, employers and academics are summarized. The tendencies of formal and informal education functioning as segments of the national market of educational services are determined.

Keywords: intellectual economy, continuous education, formal education, informal education, innovations, human capital, intellectualization, capitalization.

Постановка проблеми. У новітній стратегії соціально-економічного розвитку Європейського Союзу на період до 2020 року «Європа – 2020» [11] основними напрямками визначено знання й інновації, стали економіку, підвищення соціальної зайнятості.

Визнання інтелекту людини рушійною силою економічного розвитку продемонструвало необхідність перегляду вимог до якості людського капіталу, які в першу чергу формуються під впливом науково-освітніх систем. У контексті орієнтованості на побудову інтелектуальної економіки особливої актуальності набула концепція «Освіта впродовж життя», що була закріплена Меморандумом неперервної освіти Європейської Комісії [9], у якому підкреслюється, що неперервна освіта повинна стати головною

політичною програмою громадянського суспільства, соціальної єдності й зайнятості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні мінливі тенденції розвитку формальної освіти першочергово обумовлені внутрішніми реформами та орієнтовані на європеїзацію, автономію навчальних закладів, що повинні вдало поєднати одночасно – суспільні очікування, ринкову складову функціонування та державні вимоги забезпечення якості, увагу до нововведень (технологічних, технічних, педагогічних) та їх впровадження, до яких і має бути чутлива ця прогресивна сфера. Питанням функціонування формальної освіти завжди було приділено та приділяється на даний момент багато уваги вчених, зокрема у дослідженнях Л. Антошкіної, О. Грішнєвої, Г. Дмитренка, І. Каленюк,

О. Кукліна, В. Куценко, О. Кратт, О. Левченка, Т. Оболенської, К. Шапошникова). При цьому паралельно в умовах суттєвого впливу інформатизації отримала поширення неформальна освіта, яка стійко нарощує попит споживачів освітніх послуг, у зв'язку з чим стала об'єктом наукової уваги Д. Плинокоса, О. Огієнка, С. Мельника, М. Коваленко.

Постановка завдання. Саме ця ситуація спонукає приділити увагу тенденціям функціонування формальної та неформальної освіти як сегмента національного ринку освітніх послуг, діяльність яких та результати їх впливу мають враховувати сучасні запити кадрового забезпечення інтелектуальної економіки, що і є метою дослідження.

Виклад основного матеріалу. Загальновизнано, що основними системоутворюючими сферами інтелектуальної економіки (або економіки знань) виступають: наука та інновації, освіта і навчання, що сприяють формуванню людського капіталу, високотехнологічне виробництво, інформаційно-комунікаційні технології.

О.В. Бутнік-Сіверський визначає інтелектуальну економіку як галузь знань, що вивчає теорію і практику функціонування ринкових структур та механізмів взаємодії суб'єктів економічної діяльності, пов'язаних з інтелектуальним капіталом. Трактують вченим інтелектуальної економіки як змішаної економіки, в якій інтелектуальний продукт створюється під впливом власних зусиль, які спрямовують підприємницьку активність на зростання інтелектуального капіталу, а держава регулює цей процес, встановлюючи правову структуру бізнесу і контр-

олуючи її додержання [3, с. 13–14] є важливим з позицій державного регулювання, оскільки конкретизує регуляторну функцію держави, яка відповідає сучасній моделі, та конкретизує базовий напрям її регуляторного впливу. Вчений узагальнює взаємозалежність соціально-економічних процесів та результатів наступним чином: від рівня інноваційного потенціалу на макро-, мезо- та мікрорівнях залежать трансформаційні перетворення в економіці України, що є загальною надбудовою інтелектуальної економіки, яка спирається на інтелектуальний капітал [1].

Зважаючи на функціональну орієнтованість інтелектуальної економіки на розширене відтворення інтелектуального капіталу, головною ознакою інтелектуальної економіки слід визнати перехід цінності від матеріального продукту до інтелектуального – знань та інформації, які розглядаються як комерційні активи, що використовуються їх власником з метою одержання прибутку. Тобто інтелектуальна економіка базується на теорії інтелектуального капіталу, а характерними економічними процесами являються інтелектуалізація та капіталізація. При цьому слід зазначити, що проявом використання інтелектуального потенціалу країн є інноваційність. За даними щорічного рейтингу інноваційних економік Bloomberg Innovation Index 2017 року визначені 50 країн-лідерів (табл. 1).

За багатьма міжнародними рейтингами, зокрема досліджень і розробок (Research and Development), виробництва доданої вартості, патентної активності, щільності високих технологій, вищої освіти та концентрації досліджень (Bloomberg) лідером залишилась Південна

Таблиця 1

Індекс інновацій Bloomberg 2017

Місце в 2017	Місце в 2016	Зміна позиції	Країни	К-ть балів	Інтенсивність досліджень	Виробництво додаткової вартості	Продуктивність	Щільність високих технологій	Ефективність вищої освіти	Концентрація досліджень	Патентна активність
1	1	0	Південна Корея	89.00	1	1	32	4	2	4	1
2	3	+1	Швеція	83.98	5	11	15	7	18	5	6
3	2	-1	Германія	83.92	9	3	16	5	12	16	9
4	5	+1	Швейцарія	83.64	8	6	2	11	16	14	4
5	7	+2	Фінляндія	83.26	4	13	20	15	5	3	5
6	6	0	Сінгапур	83.22	14	5	12	17	1	6	12
7	4	-3	Японія	82.64	3	9	28	8	27	9	3
8	9	+1	Данія	81.93	6	17	5	13	22	2	11
9	8	-1	США	81.44	10	22	10	1	34	20	2
10	11	+1	Ізраїль	81.23	2	30	30	3	20	1	18
42	41	-1	Україна	50.78	44	47	50	34	4	44	27
50	48	-2	Марроко	43.99	42	43	48	33	48	47	49

Джерело: [7]

Корея. Друга позиція рейтингу належить Швеції та досягнута завдяки показникам виробництва доданої вартості. На думку Магнуса Хенріксона, директора Дослідницького інституту промислової економіки, висока дохідність інноваційних ідей у Швеції обумовлена зацікавленістю розробників в їх реалізації, наявністю засобів заохочення, мотиваційно-спрямованої податкової системи. Для Швеції як країни, що традиційно знаходиться у владі транснаціональних компаній, особливу роль для дрібних фірм відіграло державне фінансування [7].

Поглиблення глобалізаційних умов та економічна доцільність формування інтелектуальної економіки обумовлює потребу неперервної інтелектуалізації людського ресурсу як основи відтворення його інтелектуальної компоненти людського капіталу. Концептуальною основою розвитку освіти та професійної підготовки стало визнання та поширення теорії людського капіталу, в результаті чого освіта перестала сприйматися як один із видів невиробничого споживання, а стала трактуватися як інвестиції в людський капітал, що не лише приносить прямі економічні та зовнішні соціальні вигоди, а й стимулюють економічне зростання на основі інтелектуалізації економічних процесів та подальшого інноваційного розвитку соціально-економічних систем. Концептуальні положення

інтелектуалізації у відтворенні людського капіталу представлено на рис. 1.

Для реалізації концепції ЄС «Освіта впродовж життя» у «А Memorandum on Lifelong Learning» [9] визначено 6 базових принципів: нові базові знання і навички для всіх, збільшення інвестицій в людські ресурси, інноваційні методи викладання і навчання, нова система оцінювання отриманої освіти (за рахунок визнання результатів неформальної та інформальної освіти), розвиток наставництва і консультування, наближення освіти до дому.

Розроблена ЄС освітня стратегія «Освіта та навчання – 2020» [11] визначає загальноєвропейські підходи в освітній сфері, що полягають у забезпеченості професійної мобільності та навчання протягом життя, орієнтованість на постійне підвищення якості освіти, заохочення творчості та інновацій.

При цьому визначені орієнтири для країн ЄС, яких вони мають досягти, представлено у формі вимірюваних показників [13, р. 24]: 1) охопленість програмами дошкільної освіти – не менше 95% дітей віком від 4 років; 2) допустиме відставання по читанню, математиці та суспільним наукам – не більше 15% підлітків віком до 15 років; 3) питома вага осіб з незакінченою середньою освітою – має бути нижче 10% серед населення віком 18-24 роки; 4) питома вага осіб

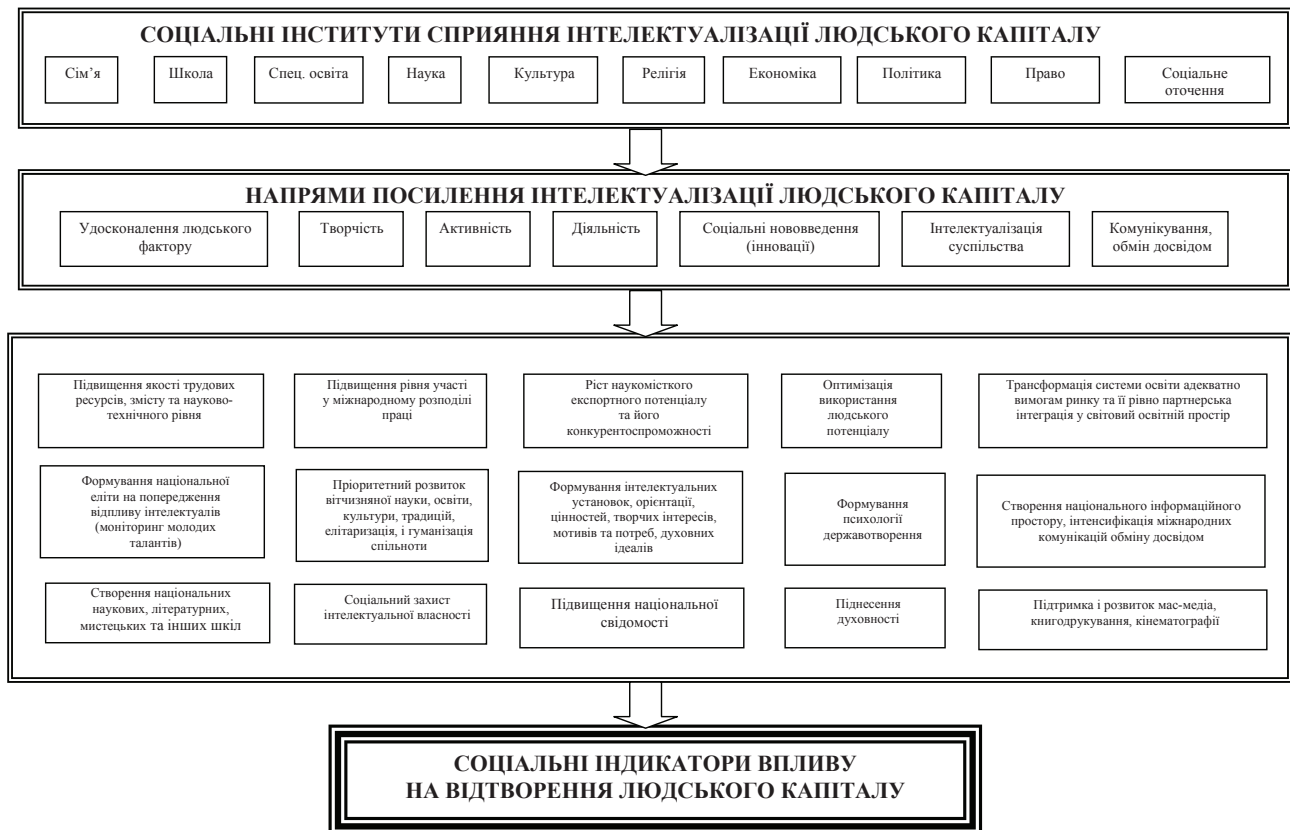

Рис. 1. Концептуальні положення інтелектуалізації у відтворенні людського капіталу

Джерело: складено автором

з вищою освітою – перевищувати 40% серед населення віком 30-34 років; 5) охопленість неперервною освітою – не менше 15 % дорослих.

За ступенем інституційної формалізації освіта може бути формальною, неформальною та інформальною, трактування яких у освітньому глосарії ЮНЕСКО наступні [2]: формальна освіта – це освіта, що інституціоналізована, навмисна і спланована через публічні організації та визнані приватні установи і в їх сукупності створює систему формальної освіти держави; неформальна освіта – це освіта, що

інституціоналізована, навмисна і спланована суб'єктом освітньої діяльності; інформальна освіта – це форми здобуття освіти, що є навмисними або свідомими, але не інституціоналізованими (зазвичай вона відбувається в сім'ї, на робочому місці, у локальній спільності та повсякденному житті на самотійно, сімейно або соціально спрямованій основі).

Розгляд освіти в якості потенційної основи розвитку інтелектуального потенціалу людини висуває на перший план питання розширення доступу населення до освіти, тоді як розгляд освіти як потенціалу економічного зростання

Таблиця 2
Система професійної освіти України у 1990-2016 рр. (на початок навчального року)

Навчальний рік	Кількість закладів, од.			Кількість учнів/студентів у закладах, тис.			Прийнято учнів/студентів, тис.			Випущено робітників/фахівців, тис.			К-ть аспірантів ⁴ , осіб	К-ть докторантів ⁴ , осіб
	ПТНЗ	ВНЗ І-ІІ р. а.	ВНЗ ІІІ-ІУ р. а.	ПТНЗ	ВНЗ І-ІІ р. а.	ВНЗ ІІІ-ІУ р. а.	ПТНЗ	ВНЗ І-ІІ р. а.	ВНЗ ІІІ-ІУ р. а.	ПТНЗ	ВНЗ І-ІІ р. а.	ВНЗ ІІІ-ІУ р. а.		
1990/91	1246	742	149	643,4	757,0	881,3	380,5	241,0	174,5	376,7	228,7	136,9	13374	...
1991/92	1251	754	156	648,4	739,2	876,2	377,4	237,5	173,7	338,1	223,0	137,0	13596	503
1992/93	1255	753	158	647,2	718,8	855,9	367,9	212,6	170,4	307,1	199,8	144,1	13992	592
1993/94	1185	754	159	629,4	680,7	829,2	340,8	198,9	170,0	307,0	198,0	153,5	14816	765
1994/95	1177	778	232	572,8	645,0	888,5	286,0	194,0	198,0	288,4	204,3	149,0	15643	927
1995/96	1179	782	255	555,2	617,7	922,8	300,5	188,8	206,8	277,3	191,2	147,9	17464	1105
1996/97	1156	790	274	539,7	595,0	976,9	304,2	183,4	221,5	274,8	185,8	155,7	19227	1197
1997/98	1003	660	280	528,1	526,4	1110,0	311,2	166,2	264,7	264,5	162,2	186,7	20645	1233
1998/99	995	653	298	529,0	503,7	1210,3	304,2	164,9	290,1	259,2	156,9	214,3	21766	1247
1999/00	980	658	313	527,7	503,7	1285,4	307,3	170,1	300,4	263,5	156,0	240,3	22300	1187
2000/01	970	664	315	524,6	528,0	1402,9	307,3	190,1	346,4	266,8	148,6	273,6	23295	1131
2001/02	965	665	318	512,3	561,3	1548,0	309,1	201,2	387,1	278,8	147,5	312,8	24256	1106
2002/03	962	667	330	501,9	582,9	1686,9	311,0	203,7	408,6	282,4	155,5	356,7	25288	1166
2003/04	953	670	339	493,1	592,9	1843,8	311,2	202,5	432,5	275,6	162,8	416,6	27106	1220
2004/05	1011	619	347	507,3	548,5	2026,7	327,6	182,2	475,2	283,4	148,2	316,2	28412	1271
2005/06	1023	606	345	496,6	505,3	2203,8	314,2	169,2	503,0	286,6	142,7	372,4	29866	1315
2006/07	1021	570	350	473,8	468,0	2318,6	303,7	151,2	507,7	289,3	137,9	413,6	31293	1373
2007/08	1022	553	351	454,4	441,3	2372,5	299,2	142,5	491,2	285,1	134,3	468,4	32497	1418
2008/09	1018	528	353	443,6	399,3	2364,5	288,1	114,4	425,2	269,6	118,1	505,2	33344	1476
2009/10	975	511	350	424,3	354,2	2245,2	249,9	93,4	370,5	239,4	114,8	527,3	34115	1463
2010/11	976	505	349	433,5	361,5	2129,8	282,9	129,1	392,0	247,4	111,0	543,7	34653	1561
2011/12	976	501	345	409,4	356,8	1954,8	241,7	105,1	314,5	240,1	96,7	529,8	34192	1631
2012/13	972	489	334	423,3	345,2	1824,9	241,8	99,8	341,3	202,1	92,2	520,7	33640	1814
2013/14	968	458	309	391,2	319,6	1673,3	225,2	90,9	337,4	227,3	88,7	471,7	31482	1831
2014/15	814	387	277	315,6	251,3	1438,0	178,0	69,5	291,7	182,0	79,1	405,4	27622	1759
2015/16	798	371	288	304,1	230,1	1375,2	176,6	63,2	259,9	165,0	73,4	374,0	28487	1821
2016/17	787	370 ²	287 ³	285,8	217,3 ²	1369,4 ³	157,9	60,6 ²	253,2 ³	152,8	68,0 ²	318,7 ³	25963	1792

Примітки. ¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

² 2016/17 навчального року – коледжі, технікуми, училища.

³ 2016/17 навчального року – університети, академії, інститути.

⁴ На кінець 1990, 1991, ..., 2015 року.

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [8]

держави – зумовлює доцільність акцентування уваги на її якості, що слід визнати комплексним об'єктивним показником. Загалом капітал освіти формується на двох рівнях формальної освіти – загальноосвітньому та професійної освіти. Зважаючи на запит інтелектуальної економіки у високоосвічених професіоналах, які формуються у системі формальної професійної освіти, та наукових кадрах у рамках даного дослідження пріоритетно дослідимо її функціонування (табл. 2).

Протягом 1990-2016рр. у системі професійної освіти України і підготовки наукових кадрів була характерна наступна динаміка:

- поступове зменшення загальної кількості професійно-технічних навчальних закладів (у порівнянні пограничних років – на 37%);

- у сфері вищої освіти ВНЗ I-II р. а. відбувалося планомірне зменшення ВНЗ I-II р.а., що привело до скорочення мережі вдвічі (на 50%), яке до 2008 року проходило при одночасному збільшенні ВНЗ III-IV р.а. (на 137% або у 2,4 рази), а з 2009 року почалось їх зменшення (на 18,7%);

- зменшення загальної чисельності учнів ПТНЗ на 55,6% та студентів ВНЗ I-II р. а. на 71,3% при одночасному збільшенні чисельності студентів ВНЗ III-IV р. а. на 55,4%. При цьому слід акцентувати, що тенденції у кількості студентів ВНЗ III-IV р. а. мали неоднорідну тенденцію: найвищим цей показник був у 2007 р. (кількість досягла 2372,5 тис. осіб, що у порівнянні з 1990 р. означало їх збільшення на 169,2% або у 2,7 рази), яка до 2016 р. (у порівнянні з 2007 р.) започаткувала тенденцію до зменшення і зменшилась на 42,3% або у 1,7 рази;

- зменшення прийняття учнів ПТНЗ на 58,5% та студентів ВНЗ I-II р. а. на 74,9%. Порівняння показників кількості прийняття студентів ВНЗ III-IV р. а. у 2016 р. та 1990 р. демонструє збільшення на 45,1%, а порівняння 2016 р. і пікового 2007 р. демонструє протилежну тенденцію – зменшення вдвічі або на 49,9%;

- загальне зростання підготовки наукових кадрів (у порівнянні з 1990 р.) – аспірантів (майже удвічі або на 94%), докторантів (у 3,5 рази або на 256,6%) було неоднорідним серед цих груп здобувачів наукових ступенів: кількість аспірантів була найбільшою у 2010 р. (34853 особи), після чого з'явилась тенденція до скорочення і до 2016 р. зменшилась на 25%, а кількість докторантів мала постійну тенденцію до збільшення і у 2016 рр. становила 1792 особи.

Проведений аналіз тенденцій у сфері формальної освіти загалом вказує на орієнтованість населення на інтелектуальні види діяльності, що обумовлено прагненням населення здобути вищу освіту не тільки для конкурентоспроможності на ринку праці, а також розширенням можливостей доступу до змістовної праці творчого, інтелектуального характеру, що загалом відповідає потребам розбудови інтелектуальної економіки.

Інвестування як передумова формування людського капіталу здійснюється у процесі первинного інвестування (у дошкільну, середню, професійну освіту) та реінвестування (у післядипломну освіту, навчання на робочому місці, зміцнення здоров'я і збільшення індивідуального запасу економічно доцільної інформації, навчання у сегменті неформальної освіти), що загалом формує постійну інвестиційну діяльність, яка сприяє розвитку людського капіталу у часі.

В умовах кризи в вітчизняній економіці, яка спровокувала на ринку праці соціальну напруженість у зв'язку зі складністю працевлаштування, паралельно проявився процес «перенагромадження капіталу освіти», під яким розуміється перевищення освітнього рівня населення реальним можливостям сфери зайнятості. При цьому одночасно характерним є не завжди задоволені попит роботодавців по причині швидкозмінних вимог до кадрів, викликаних динамічними змінами економічного середовища. Це обумовлює наукову потребу розглянути бажані компетенції сучасності.

Загальноєвропейський підхід у цьому напрямку викладено у Рекомендаціях 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя», де визначено такі основні компетенції для навчання протягом життя: спілкування рідною та іноземними мовами; знання математики та загальні знання у сфері науки і техніки; навички роботи з цифровими носіями; навчання заради здобуття знань; соціальні та громадянські навички; ініціативність та практичність; обізнаність та самовираження у сфері культури. При цьому еталонні рамки передбачають: критичне мислення, творчість, ініціативність, вміння вирішувати проблеми, оцінка ринку, вміння приймати рішення та вміння конструктивно керувати емоціями [6].

Бачення бажаних професійних компетенцій роботодавцями можемо відслідкувати за результатами 19-того щорічного опитування (2016 р.) керівників найбільших компаній світу «Переосмислення критеріїв успіху в епоху глобальних змін», серед яких була 41 українська компанія. За його результатами продемонстровано усвідомлення, що для успішного подолання існуючих викликів, необхідно зосередитись на трьох ключових компетенціях: вмінні відповідати новим очікуванням, освоєнні технологій та інновацій, а також залученні кваліфікованих кадрів для реалізації стратегій, направлених на задоволення зростаючих очікувань та опанування методів оцінки успішності і інформування про досягнення. 71% українських CEO, основним пріоритетом для бізнесу та суспільства називають висококваліфіковані, освічені кадри з високим рівнем адаптивності, здатних ефективно застосовувати на користь компанії новітні технології та впроваджувати найбільш

інноваційні розробки. Попри це для більшості компаній досягнення зростання за рахунок інновацій все ще є недосяжною амбіцією. Додатковим викликом для них стають інновації, спрямовані на задоволення попиту на екологічно чисті та етичні товари та послуги, і багато компаній наразі лише розпочинають робити перші кроки у цьому напрямку. Разом з цим лише 24% українських CEO готові зробити акцент на розвиток майбутніх лідерів у своїх компаніях, в той час як вдвічі більша кількість CEO у світі (49%) роблять ставку на розвиток перспективних спеціалістів з лідерським потенціалом [5].

На думку професора Мельбурнського університету Патрика Гріффіна – керівника міжнародного наукового проекту з оцінки та викладання, навичок і компетенцій XXI століття, акценти сучасності зміщуються в бік вміння критично мислити, здатності до взаємодії і комунікації, творчого підходу до справи. Важлива також здатність фахівців у кожному конкретному випадку «збирати – включати» необхідні для цього навички під конкретну проектну задачу [12].

За аналітичним оглядом, проведеним С. Мельником, професійна підготовка (підготовка за новими професіями, перепідготовка за суміжними професіями і частковими кваліфікаціями, підвищення кваліфікації за частковими кваліфікаціями) у формальному сегменті здійснюється орієнтовно для 30,0%, неформальному – близько для 65,0%, на інформальну освіту й навчання припадає менше 5,0% від загального обсягу чисельності дорослого населення, що проходить профпідготовку [4, с. 5].

Поглиблення глобалізаційних процесів у поєднанні із державною політикою України щодо європейського вектору розвитку відобразились на ринку праці, значно змінивши сприйняття економічно активним населенням його розширених меж та критеріїв конкурентоспроможності на ньому. Це також відобразилось на осмисленні необхідності неперервної освіти, яка одночасно виступила і засобом, і каталізатором реалізації цієї концепції. Суттєве поширення комп'ютерних технологій та доступність до інформаційних ресурсів у повсякденному житті населення суттєво розширило можливості реалізації концепції неперервної освіти засобами неформальної освіти, коли споживач освітніх послуг визначає її необхідність та спрямованість в залежності від траєкторії особистісного росту. У сукупності ці фактори сприяли затребуваності неформальної освіти та збільшенню ємності цього сегменту на національному ринку освітніх послуг. Про це свід-

чать функціонування різнопрофільних підприємницьких структур, які пропонують послуги неформальної освіти для різних вікових категорій та різної тривалості, максимально прагнучи підлаштуватися під потреби населення; нарощування популярності відкритих онлайн-курсів (зокрема, громадський проект масових відкритих онлайн-курсів «Prometheus» з власною онлайн-платформою, проект «Educational Era»); збільшення пропозиції індивідуальних віртуальних занять; поширення форми віддалених консультацій із використанням можливостей комп'ютерних технологій.

Висновки. Співставлення освітніх потреб суспільства, держави та населення показав їх одновекторну спрямованість, що дозволяє очікувати на взаємне розуміння у розбудові інтелектуальної економіки в Україні. Концептуальними засадами стратегії відтворення людського капіталу має бути проведення цілеспрямованої державної політики на збільшення інвестицій в нього, відновлення відтворювальної функції заробітної плати як ціни послуг робочої сили, спрямованості освіти на формування інноваційно-орієнтованого людського капіталу, здатного нарощувати техніко-технологічний розвиток та наближувати реалізацію інноваційної моделі розвитку національної економіки. Повноцінно якісний вклад формальної та неформальної освіти у формування та розвиток людського капіталу буде адекватною відповіддю сучасним запитам кадрового забезпечення інтелектуальної економіки.

Про важливість освітньої складової у суспільстві свідчить першочерговість реформування профільного Міністерства освіти і науки через введення 7 Директоратів, зокрема у функції одного із них – Директорату вищої освіти і освіти дорослих МОН України покладено сприяння розвитку формальної та неформальної освіти, інформального навчання, їх визнання в системі формальної освіти, просування сучасних ефективних освітніх технологій. Наукова спільнота та державні інституції вказують на необхідність розробки законодавчого та організаційного механізмів визнання результатів неформальної освіти. Довгоочікуване прийняття Закону України «Про освіту» приблизило у часі потребу розвитку його положень, зокрема задекларовано «кваліфікації, здобуті шляхом неформальної та інформальної освіти, можуть бути підтверджені та визнані у системі формальної освіти», що поставило на порядок денний конкретизацію питань щодо освіти дорослих, що і визначає спрямованість перспектив подальших наукових пошуків у цьому напрямку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бутнік-Сіверський О. Б. Інноватика та інтелектуальна економіка (теоретико-методологічний аспект) / О. Б. Бутнік-Сіверський // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2007. – № 6. – С. 68–81.
2. Глосарій [Електронний ресурс] / ЮНЕСКО – Режим доступу: <http://uis.unesco.org/en/glossary>.

3. Економіко-правові проблеми в сфері інтелектуальної власності [монографія] / Кол. авторів: Орлюк О.П., Бутнік-Сіверський О.Б., Ревуцький С.Ф., Нежиборець В.І., Федченко Л.Ю. та ін.; кер. авт. кол., наук. ред. д.е.н., проф. Бутнік-Сіверський О.Б. – К.: НДІ інтелектуальної власності АПрН України, 2006. – 364 с.
4. Мельник С. Підготовка кадрів на виробництві, неформальні кваліфікації й регульовані професії, участь у професійно-кваліфікаційній діяльності професійних асоціацій: місце й роль у Національній системі кваліфікацій: аналітичний огляд / Європейський фонд освіти. – К., 2015. – 45 с.
5. Переосмислення критеріїв успіху в епоху глобальних змін: 19-те щорічне опитування керівників найбільших компаній світу. Результати опитування українських керівників [Електронний ресурс] / PwC Україна, 2016. – Режим доступу: <http://www.pwc.com/ua/uk/survey/2016/ceo-survey-ukraine-issue.html>.
6. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя: Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС), Міжнародний документ від 18 грудня 2006 року [Електронний ресурс] / Європейський союз. – Режим доступу: http://pjqww33ogu.ojqwiyi.m5xxmltvme.cmle.ru/laws/show/994_975.
7. Самые инновационные экономики мира: в топе скандинавские страны, лидер – Южная Корея [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://theworldonly.org/rejting-innovatsionnyh-ekonomik/>.
8. Статистична інформація. Освіта / Державна служба статистики України – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.
9. A Memorandum on Lifelong Learning [Electronic resource] / Commission of the European Communities. – Brussels, 30.10.2000. – Access Mode: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf.
10. Europe – 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth [Electronic resource] / European Commission. – Brussels, 3.3.2010. – Access Mode: http://www.buildup.eu/sites/default/files/content/com2010_2020en01.pdf.
11. European Council Conclusions of 12 May 2009 on a Strategic Framework for European Cooperation in Education and Training («ET 2020») [Electronic resource] – Access Mode: http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework_en.
12. Leinwand P. Strategy That Works / Paul Leinwand, Cesare R. Mainardi – Access Mode: – <http://www.pwc.com/ua/uk/survey/2016/strategy-that-works.html>.
13. Progress towards the Lisbon Objectives in Education and training. Analysis of Implementation at the European and National Levels. – Brussels, 2009. – 263 p.